

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 53/2018-31

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 10. mája 2018 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca), zo sudkyne Jany Laššákovej a sudcu Sergeja Kohuta prerokoval prijatú sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou JUDr. Michaelou Šterbákovou, advokátska kancelária, Zvonárska 8, Košice, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 252/2013 zo 16. decembra 2015 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDAKOVANÉ] – advokáta na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 252/2013 zo 16. decembra 2015 p o r u š e n é b o l i .

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 252/2013 zo 16. decembra 2015 z r u š u j e a v e c v r a c i a Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. [REDACTED] p r i z n á v a úhradu trov právneho zastúpenia v sume 465,87 € (slovom štyristošesťdesiatpäť eur a osemdesiatšedem centov), ktorú mu je Najvyšší súd Slovenskej republiky p o v i n n ý vyplatiť na účet advokátky JUDr. Michaely Šterbákovej, advokátska kancelária, Zvonárska 8, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. II. ÚS 53/2018-11 z 25. januára 2018 prijal na ďalšie konanie sťažnosť advokáta [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 5 Cdo 252/2013 zo 16. decembra 2015 (ďalej len „napadnuté uznesenie“), ktorým najvyšší súd odmietol dovolanie sťažovateľa – ustanoveného advokáta ako podané neoprávnenou osobou, pretože trovy patria účastníkom, nie advokátovi.

2. Podstatou veci je ústavnoprávne preskúmanie tvrdenia, že so sťažovateľom ako ustanoveným advokátom (ako podnikateľom v slobodnom povolani) sa v časti konania o trovách proti štátu, ktorý ho ustanovil, malo konať ako s účastníkom konania. Takto by si sťažovateľ v pozícii účastníka konania mohol hájiť zákonnú výšku svojej odmeny.

3. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľ je v civilnom procese podľa § 30 bývalého Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) ustanovený právny zástupca, ktorý sa opravnými prostriedkami proti štátnej správe Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) domáha v rámci konania, v ktorom bol ustanovený, svojej odmeny. [REDACTED] žaloval v roku 2003 Slovenskú republiku – Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky o náhradu škody, o zaplatenie sumy 3 983 270,26 € (120 000 000 Sk), pretože bol

4 roky trestne stíhaný, z toho 4 mesiace väzobne. Okresný súd mu uznesením sp. zn. 16 C 119/2003 z 9. novembra 2007 ustanovil sťažovateľa ako právneho zástupcu.

4. Okresný súd rozsudkom č. k. 16 C 119/2003-360 žalobu [REDAKOVANÉ] zamietol a zároveň rozhodol, že štát je povinný nahradiť právnemu zástupcovi žalobcu trovy právneho zastúpenia v sume 49 939,65 € v lehote 15 dní odo dňa právoplatnosti rozsudku. [REDAKOVANÉ] 19. decembra 2009 zomrel. Okresný súd ako štát, teda v pozícii entity, ktorá podľa výroku mala nahradiť ustanovenému právnemu zástupcovi vysoké trovy, podal 31. decembra 2009 proti rozsudku odvolanie vo výroku o povinnosti nahradiť trovy s tým, že vzhľadom na prehnanú výšku hodnoty sporu a neodôvodnenosť žalobného nároku je adekvátna len $\frac{1}{4}$ sumy priznanej súdom prvého stupňa, a to vyplatená do 12 mesiacov od právoplatnosti rozsudku odvolacieho súdu. Odvolanie proti zamietacej časti rozsudku podali pozostalí po žalobcovi. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) v odvolacom konaní potvrdil rozsudok v meritórnej časti a v časti trov rozsudok zrušil, pretože po novele Občianskeho súdneho poriadku zákonom č. 495/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ak bol účastníkovi súdom ustanovený zástupca alebo ak ide o zastupovanie na základe rozhodnutia Centra právnej pomoci, pri náhrade trov konania sa postupuje podľa osobitného predpisu, ktorým je § 15 zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov [ďalej len „zákon o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi“ (Ak oprávnenej osobe nebola priznaná náhrada trov právneho zastúpenia, advokátovi prizná centrum odmenu za právne zastupovanie podľa ustanovení osobitného predpisu.)]. Aby sa ustanovenému advokátovi a taktiež povinnému platiť trovy tomuto advokátovi zachovala dvojinštančnosť konania, krajský súd zrušil v tejto časti rozsudok okresného súdu a vrátil mu vec na ďalšie konanie.

5. Proti tomuto zrušujúcemu rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie a ústavnú sťažnosť. Ústavná sťažnosť bola uznesením sp. zn. II. ÚS 174/2013 z 28. februára 2013 odmietnutá pre nedostatok právomoci z dôvodu prebiehajúceho dovolacieho konania.

V dovolaní sťažovateľ namieta, že krajský súd s ním nekonal ako s účastníkom konania – nedoručil mu na vyjadrenie odvolanie okresného súdu ako účastníka konania a taktiež mu nedoručil rozsudok. Ďalej namietal, že okresnému súdu ako platcovi trov nemôže byť odňatá možnosť konať pred súdom ako účastníkovi konania. Odvolací súd mal podľa sťažovateľa (dovolateľa) aplikovať nesprávnu právnu normu a navyše takéto rozhodnutie neodôvodnil preskúmateľným spôsobom.

6. Najvyšší súd ako súd dovolací napadnutým uznesením odmietol dovolanie ako podané neoprávnenou osobou, pretože ustanoveného advokáta nepovažoval za účastníka konania o trovách a posudzoval ho ako právneho zástupcu na zmluvnom základe medzi účastníkom a právnym zástupcom. Navyše, najvyšší súd uviedol, že po smrti [REDACTED] [REDACTED] sťažovateľ jeho právnych nástupcov v odvolaní nezastupoval, a preto mu nemalo byť rozhodnutie o odvolaní doručené.

7. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta proti krajskému súdu, že jeho rozhodnutie je nepreskúmateľné a že aplikoval nesprávne právne normy, pretože nemal zákonný dôvod na zrušenie rozhodnutia pre odňatie možnosti konať pred súdom. Krajský súd podľa sťažovateľa ani len neuvádza, v čom považuje rozsudok okresného súdu za nesprávny, len zmieňuje novelu Občianskeho súdneho poriadku, ktorá sa však vzťahuje na Centrá právnej pomoci, a nie na ustanovenie právneho zástupcu súdom. Podľa sťažovateľa je aplikácia § 149 ods. 2 OSP vylúčená, čo zároveň vylučuje aplikáciu § 15 zákona o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi, pričom takto uvažuje aj najvyšší súd (3 M Cdo 22/2008). Krajský súd teda sťažovateľovi popísaným postupom a kasačným rozhodnutím odňal možnosť konať pred súdom tým, že s ním nekonal ako s účastníkom konania, a tak porušil právo na súdnu ochranu. Zároveň ho mal porušiť svojvôľou, pretože nepotvrdil rozsudok v časti o trovách.

8. Najvyšší súd podľa sťažovateľa nerozlíšil riadne medzi klasickým priznaním trov účastníkom a priznaním trov štátom voči štátom ustanovenému zástupcovi. Vo vzťahu k najvyššiemu súdu tak sťažovateľ namieta porušenie práv na súdnu ochranu tým, že nenapravil pochybenia krajského súdu, resp. že neakceptovaním sťažovateľa ako dovolateľa

vlastne potvrdil právny názor krajského súdu, ktorý s ním nekonal ako s účastníkom konania.

9. Na základe uvedených skutočností sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd o jeho sťažnosti nálezom takto rozhodol:

„Základné právo [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] na súdnu ochranu zaručené čl. 46 ods. 1 Ústavy a práva na spravodlivý proces zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru postupom a rozsudkom Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 2Co/157/2011 zo dňa 27.09.2012 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k.: 5Cdo 252/2013-447 zo dňa 16.12.2015 porušené bolo.

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 2Co/157/2011 zo dňa 27.09.2012, v časti výroku ktorým bol zrušený rozsudok Okresného súdu Košice I sp. zn. 16C/119/2003 zo dňa 30.10.2009, ktorým bol štát povinný nahradiť zástupcovi žalobcu trovy právneho zastúpenia zrušuje, Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č.k.: 5Cdo 252/2013-447 zo dňa 16.12.2015 ktorým bolo podané dovolanie sťažovateľom odmietnuté sa zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Košiciach na ďalšie konanie.“

10.1 Je potrebné doplniť, že v argumentácii sťažnosti je namietané aj porušenie práva na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 ústavy.

10.2 Pre úplnosť stavu veci možno uviesť, že ústavný súd dožiadaním zistil, že okresný súd uznesením č. k. 16 C 119/2003-458 z 26. októbra 2016 výrokom rozhodol, že *„Odkazuje právneho zástupcu žalobcu so žiadosťou o vyplatenie náhrady trov na Centrum právnej pomoci.“* Ústavný súd sa ďalej informoval na ústredí Centra právnej pomoci, či sťažovateľ požiadal o vyplatenie náhrady trov. Podľa lustrácie registratúry (evidencie spisov vyúčtovaní) za 5 rokov spätne však vyúčtovanie evidované na meno advokáta ani oprávnenej osoby Centrum právnej pomoci neeviduje.

II.

Vyjadrenia odporcu a replika sťažovateľa

11. Najvyšší súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti okrem rekapitulácie veci uviedol, že sťažovateľ bol v zmysle právnej úpravy minimálne účastníkom konania na časť

rozhodovania o jeho odmene za zastupovanie v čase rozhodovania odvolacieho súdu. Ak teda podal dovolanie proti tomuto rozhodnutiu odvolacieho súdu, podal ho ako účastník konania na tento úsek. Najvyšší súd po oboznámení sa s obsahom predmetnej sťažnosti ponecháva rozhodnutie o sťažnosti na úvahe ústavného súdu a súhlasí s upustením od ústneho pojednávania.

12. Sťažovateľ reaguje tým, že základné zásady postupu súdu podľa Civilného sporového poriadku dopadajú aj na uvedený prípad, a teda najvyšší súd má postupovať tak, aby jeho rozhodnutie napĺňalo ustanovenia o spravodlivej ochrane a hlavne aby napĺňalo princíp právnej istoty.

III.

Záverý ústavného súdu

13.1 Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'účinenie.

13.2 Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

13.3 Podľa § 30 OSP (ustanovený právny zástupca) účinného do 31. decembra 2009 účastníkovi, u ktorého sú predpoklady, aby bol súdom oslobodený od súdnych poplatkov, *ustanoví sudca* alebo poverený zamestnanec súdu na jeho žiadosť zástupcu z radov advokátov, ak je to potrebné na ochranu jeho záujmov. O tejto možnosti súd účastníka poučí.

13.4 Podľa § 140 ods. 2 OSP účinného do 31. decembra 2011 ak bol účastníkovi ustanovený za zástupcu advokát, *platí jeho hotové výdavky a odmenu za zastupovanie štát*; ak je to dôvodné, poskytne súd advokátovi na jeho žiadosť primeraný preddavok.

14. Podstatou veci je ústavnoprávne preskúmanie tvrdenia, že so sťažovateľom ako ustanoveným advokátom (ako podnikateľom v slobodnom povolani) sa v časti konania o trovách proti štátu, ktorý ho ustanovil, malo konať ako s účastníkom konania. Takto by si sťažovateľ v pozícii účastníka konania mohol hájiť zákonnú výšku svojej odmeny. Najvyšší súd nepripustením dovolania podaného v mene ustanoveného zástupcu mal porušiť právo na prístup k súdu.

15. V predmetnej veci podal sťažovateľ vo svojom mene dovolanie proti zrušujúcemu rozhodnutiu krajského súdu, ktoré sa týkalo jeho odmeny. Najvyšší súd dovolanie odmietol s tým, že sťažovateľ nebol účastníkom konania. Najvyšší súd uviedol: *„advokát v konaní zastupuje účastníka konania na základe plnej moci (§ 25 O.s.p.), avšak sám sa nestáva účastníkom konania a to ani vo vzťahu k trovám konania. Súd vždy rozhoduje o trovách konania účastníka a len ten je procesne oprávnený podávať tak riadne ako aj mimoriadne opravné prostriedky v konaní. V tomto smere treba uviesť, že výroky súdov nižších stupňov nesprávne formulovali túto povinnosť, keď uviedli povinnosť nahradiť trovy priamo právnenému zástupcovi, vždy trovy patria účastníkovi a advokát je v zmysle § 149 O.s.p. len tzv. platiacim miestom. Dovolací súd preto dospel k záveru, že*

dovolanie podané [REDAKOVANÉ] bolo podané osobou, ktorá na jeho podanie nie je oprávnená. Vzhľadom k tomu Najvyšší súd Slovenskej republiky toto dovolanie odmietol podľa ustanovenia § 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. b/ O.s.p. bez toho, aby sa podaným dovolaním vecne zaoberal.“

16. Ústavný súd predovšetkým akcentuje, že čl. 46 ods. 1 ústavy svojím textom (Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.) v prvom rade chráni právo na prístup k súdu, ktoré je v danej veci v stávke (porov. bod 7.1 nálezu sp. zn. II. ÚS 591/2012, uznesenie sp. zn. II. ÚS 30/2016 bod 11). Z konštantnej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že do obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy patrí aj ochrana, ktorá sa účastníkovi poskytuje v konaní o opravných prostriedkoch. Ak účastník konania splní predpoklady vyžadované zákonom pre poskytnutie ochrany v opravnom konaní, všeobecný súd mu túto ochranu musí poskytnúť (napr. II. ÚS 78/05, II. ÚS 249/05). Právo na prístup k súdu je neustále kultivované judikatúrou vrátane rozhodovacej činnosti ústavného súdu (II. ÚS 30/2016, II. ÚS 599/2016, II. ÚS 216/2017).

17. V civilnom procesnom konaní sa často rozvíja niekoľko rovín procesnoprávných vzťahov, nielen ten základný – meritórny medzi žalobcom a žalovaným, pričom aj o paralelných vzťahoch sa rozhoduje v základnom konaní (Naopak, napríklad o námietkach proti sudcom sa rozhoduje aj v osobitnom konaní.). Klasickým prípadom je napríklad konanie o svedočnom vo vzťahu ku svedkovi. Ak je účastník konania zastúpený zmluvne na základe plnej moci, teda sa nezastupuje sám, tak to nemá žiaden vplyv na skutočnosť, že právo na náhradu trov konania má práve a len účastník, a nie jeho právny zástupca. Ak je však právny zástupca ustanovený štátnou mocou, tak vzniká paralelný (súkromno) právny vzťah medzi štátom a ustanoveným advokátom, ktorý vznikol menovaním a akceptáciou menovania. Judikatúra považuje ustanoveného advokáta za účastníka konania pre časť konania, ktorá sa ho týka, teda otázky súvisiace s jeho ustanovením (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Obo 98/2010), ale aj s jeho odmenou (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2 Sžo 223/2008; II. ÚS 392/2017). Účastenstvo ustanoveného advokáta neodvodzujeme z definície účastenstva pre celé konanie, ale účastenstva pre časť konania, a to z § 30 OSP v spojení s § 140 ods. 2 OSP.

18. Z uvedeného vyplýva, že v konaní týkajúcom sa vzťahu ustanoveného advokáta a štátu je advokát účastníkom konania s tým spojeným procesným komfortom. Ostatne, vo vyjadrení (bod 11) to akceptoval aj najvyšší súd. Najvyšší súd tak v prerokovanej veci odmietnutím dovolania ako neprípustného z dôvodu, že sťažovateľ nebol účastníkom konania o trovách, porušil sťažovateľovo právo na prístup k súdu chránený označenými referenčnými normami. V širšej súvislosti možno uviesť, že najvyšší súd prejednáva obdobné dovolania o poriadkovej pokute proti advokátovi (3 Cdo 367/2013, 1 Cdo 118/2010). Ústavný súd ešte dopĺňa, že zmyslom sťažnosti bolo hlavne vo všeobecnosti ustáliť postavenie ustanovených advokátov.

IV.

Trovy konania

19. Podľa § 36 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Sťažovateľovi vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom za tri úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti a písomné stanovisko k vyjadreniu okresného súdu z 26. marca 2018). Za dva úkony vykonané v roku 2016 patrí odmena v sume dvakrát po 143 € a režijný paušál v sume dvakrát po 8,58 € a za jeden úkon vykonaný v roku 2018 patrí odmena v sume 153,50 € a režijný paušál v sume 9,21 € (v zmysle § 1 ods. 3 a §11 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov), preto trovy právneho zastúpenia sťažovateľa predstavujú celkovo sumu 465,87 €. Vzhľadom na uvedené ústavný súd o uplatnených trovách konania sťažovateľa rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 3 výroku tohto rozhodnutia.

20. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. mája 2018